

Crna Gora
Ministarstvo za ljudska
i manjinska prava

PREDLOG PRAKTIČNE POLITIKE

KLJUČNI NALAZI, PROBLEMI I PREPORUKE ZA BORBU PROTIV NASILJA U PORODICI, DJEČIJEG PROSJAČENJA I PRISILNIH BRAKOVA

Izdavač
Centar za demokratiju i ljudska prava - CEDEM
(www.cedem.me)

Za izdavača
Milena Bešić

Autorka
Dženita Brčvak

Lektura i korektura
Ana Raičević

Dizajn i grafika
Marko Mihailović
M studio doo, Podgorica

Crna Gora
Ministarstvo za ljudska
i manjinska prava

Ova publikacija je nastala u okviru **projekta “Zajedno za održive rezultate u borbi protiv nasilja u porodici, dječjeg prosjačenja i prisilnih brakova”**, koji realizuje CEDEM, a zahvaljujući finansijskoj podršci Ministarstva za ljudska i manjinska prava.

Sadržaj publikacije predstavlja isključivu odgovornost priređivača i ne odražava nužno stavove donatora.

Sadržaj

UVOD	1
I ZAKONSKI I STRATEŠKI OKVIR SUZBIJANJA NASILJA I PRISILNIH BRAKOVA	4
II POSTUPANJE NADLEŽNIH DRŽAVNIH ORGANA U PREVENCIJI I BORBI PROTIV PORODIČNOG NASILJA I PRISILNIH BRAKOVA	6
III EMPIRIJSKI POKAZATELJI U VEZI SA BORBOM PROTIV NASILJA U PORODICI, DJEČIJEG PROSJAČENJA I PRISILNIH BRAKOVA U CRNOJ GORI	10
IV PREPORUKE U KREIRANJU PRAKTIČNIH POLITIKA USMJERENIH NA SUZBIJANJE NASILJA U PORODICI I DJEČIJIH BRAKOVA	12

UVOD

Predlog praktične politike koji je pred Vama pripremljen je u okviru projekta **“Zajedno za održive rezultate u borbi protiv nasilja u porodici, dječjeg prosjačenja i prisilnih brakova”**, koji realizuje CEDEM uz podršku Ministarstva za ljudska i manjinska prava, a čiji je cilj da doprinese sprječavanju i suzbijanju nasilja u porodici, dječjeg prosjačenja i prisilnih brakova među RE populacijom, kroz jačanje multisektorske, koordinisane saradnje svih relevantnih institucija, organizacija i ustanova na lokalnom nivou. U tom pravcu je formirana i **Mreža lokalnih koordinatora za borbu protiv nasilja u porodici, dječijeg prosjačenja i prisilnih brakova Tivta, Podgorice i Berana**, čiji stavovi i zaključci su doprinijeli izradi kvalitetnih i sveobuhvatnih preporuka.

Skoro da ne postoji ni jedan segment društvenog života koji nije prožet nekim oblikom nasilja fizičke, psihičke, moralne, verbalne ili bilo koje druge prirode. Tri su osnovna oblika nasilja, a to su: **emocionalno, seksualno i fizičko**. Nažalost, nasilje prožima i svakodnevni dječiji život.

Zastrašujuća je činjenica da su najčešće djeca žrtve zlostavljanja unutar porodice. Ovaj oblik porodične patologije preživljavaju mnogi dječaci i djevojčice širom svijeta, na svim ekonomskim nivoima i u svim etničkim grupama. Nažalost, djeca zlostavljanje doživljavaju najčešće u sopstvenom domu, često od rođenja. Mnogi ljudi pate zbog pretrpljenog zlostavljanja u detinjstvu i ako se to traumatično iskustvo ne identifikuje i ne liječi, emocionalne i bihevioralne posljedice mogu biti trajne. Nasilje kod adolescenata je najčešće manifestovano u partnerskim odnosima. Nije isključeno da može da se javi i u porodičnim ako adolescenti i dalje žive sa roditeljima ili starateljima. U oba slucaja jedan član želi nametnuti dominaciju i čini sve što je potrebno da bi

postigao svoj cilj. Žrtve nasilja u porodici su najčešće žene. Prema podacima UN-a¹, prvi uzrok smrti ili invalidnosti među ženama od 15 do 45 godina nijesu bolesti ili saobraćajne nesreće, već nasilje. Prema ***Izveštaju o radu sudova za prekršaje***, u prvoj polovini 2018. godine formirano je 1.117 predmeta iz oblasti Zakona o zaštiti od nasilja u porodici. Sudovi za prekršaje su u toku 2017. godine imali ukupno u radu 1.790 predmeta iz ove oblasti. U 2018. godini *Sigurnoj ženskoj kući* su se obratile za pomoć **577 osobe sa iskustvom porodičnog nasilja**. U skloništu *Sigurne ženske kuće* je u toku 2018. godine bilo smješteno **128 osoba (65 žena i 63 djece)**. Prema podacima institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, tokom 2018. godine dogodila su se **tri ubistva djeteta**, kao posljedica nasilja u porodici.

Tokom posljednje decenije raste i globalno prepoznavanje i razumijevanje negativnog i u većini slučajeva nepovratno štetnog uticaja, koji dječiji brak ima na djecu, s obzirom na to da predstavlja prepreku pristupu mogućnostima i odlukama koje djeci pomažu da tokom života razviju svoj puni potencijal. Dječiji brak predstavlja kršenje prava djeteta definisanih **Konvencijom o pravima djeteta** na: život, zdravlje i razvoj, **zaštitu od nasilja, zlostavljanja i eksploatacije**, obrazovanje, imajući u vidu negativan uticaj na školovanje djevojčica, kao i pravo na puno učešće u porodičnom, kulturnom i društvenom životu i druga prava. Stopa dječjih brakova u Crnoj Gori je niska, odnosno pogađa **oko 1% opšte populacije**, međutim, procenat je značajno viši među romskom i egipćanskom zajednicom, gdje je **28,1% žena i 16,5% muškaraca starosti 15–19 godina bilo u braku ili u zajednici** prema MICS 2013². Dječiji brakovi i njegove štetne posljedice po psihofizički razvoj djeteta u neposrednoj su korelaciji sa pojavom **prosjaćenja i zanemarivanja djece**. Institucionalni okvir i kadrovski potencijal u vezi sa prevencijom i sprječavanjem ove negativne društvene pojave potrebno je dodatno snažiti, jer ne postoje koordinisane akcije nadležnih službi u ovoj oblasti. Zaštitnik ljudskih prava krajem 2018. godine, inicirao je izradu **Protokola o postupanju organa, ustanova i organizacija sa djecom uključenom u život i rad na ulici u cilju definisanja smjernica za djelovanje svih aktera** koji

1 UN Women: Facts and figures on Violence against Women
http://www.unifem.org/gender_issues/violence_against_women/facts_figures.php

2 <http://mics.unicef.org/surveys>

se bave djecom i porodicom, kako bi zajedničkim djelovanjem mogli da preduzimaju radnje i mjere na zaštiti djeteta uključenog u život i rad na ulici, u skladu sa garantovanim pravima djeteta.

Iako je država Crna Gora uglavnom definisala zakonski okvir za sistemsko rješavanje nasilja u porodici i dalje postoje brojni izazovi ovoj oblasti. Potrebno je kontinuirano raditi na podizanju **svijesti laičke i stručne javnosti** o važnosti spječavanja diskriminacije, naročito prema RE populaciji i potrebi za povećanjem senzibilnosti, kao jednom od preduslova za suzbijanje ovih problema. Neohodno je unaprijediti institucionalni okvir u oblasti zaštite i podrške žrtvama nasilja i osigurati pristup pravdi i pravnu zaštitu žrtava. I pored svih napora institucija sistema da u što većoj mjeri rade na suzbijanju nasilja u porodici, dječjeg prosjačenja i prisilnih brakova, ovi problemi i dalje predstavljaju veliki izazov za cjelokupnu društvenu zajednicu. S tim u vezi, javlja se potreba za **multidisciplinarnim** djelovanjem, ali i za kontinuiranom edukacijom RE zajednice o pomenutim problemima.

Predlog praktične politike sadrži ključne nalaze i preporuke za borbu protiv nasilja u porodici, dječijeg prosjačenja i prisilnih brakova, sa ciljem da se ukaže na percepciju, intenzitet i oblike ovih pojava i inteziviraju odgovarajuće mjere na suzbijanju i prevenciji istih. Takođe, ova praktična politika poslužiće stručnim radnicima i profesionalcima u sprovođenju aktivnosti na polju postizanja održivog i efikasnog sistema zaštite žrtava nasilja u porodici i mjera borbe protiv prisilnih brakova i dječijeg prosjačenja.

I ZAKONSKI I STRATEŠKI OKVIR SUZBIJANJA NASILJA I PRISLINIH BRAKOVA

Ustav Crne Gore³ garantuje ravnopravnost žena i muškaraca, s posebnom zaštitom od psihičkog, fizičkog, ekonomskog ili bilo kog drugog oblika eksploatacije i zlostavljanja. Zakon o zaštiti od nasilja u porodici⁴ usvojen je 2010. godine i isti predstavlja ključni pravni osnov za postupanje nadležnih institucija kada je u pitanju zaštita od nasilja u porodici. Nasilje u porodici, u smislu Zakona, predstavlja činjenje ili nečinjenje člana porodice kojim se ugrožava fizički, psihički, seksualni ili ekonomski integritet, mentalno zdravlje i spokojstvo drugog člana porodice, bez obzira na mjesto gdje je učinjeno. Žrtva nasilja ima pravo na psihosocijalnu i pravnu pomoć i socijalnu i medicinsku zaštitu, u skladu sa zakonom. Zaštita žrtve obezbjeđuje se i izricanjem zaštitnih mjera. Posebnu pomoć i zaštitu uživa žrtva koja je dijete, starije lice, lice sa invaliditetom i lice koje nije sposobno da se o sebi stara.

U cilju obezbjeđivanja koordinisanih akcija u sprovođenju **procedura i ostvarivanja institucionalne saradnje u vezi s porodičnim nasiljem i nasiljem nad ženama**, a na osnovu Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, u novembru 2011. godine je potpisan **Protokol o postupanju, prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici**. Cilj Protokola je da uspostavi i podstakne uspostavljanje **multidisciplinarnе saradnje** s jasno razrađenim postupanjima svakoga resora.

Organ uprave nadležan za policijske poslove, organ za prekršaje, Državno tužilaštvo, centar za socijalni rad ili druga ustanova socijalne i dječije zaštite, zdravstvena ustanova, dužni su da u okviru svojih ovlašćenja pruže potpunu i koordiniranu zaštitu koja je neophodna za zaštitu žrtve u zavisnosti od stepena njene ugroženosti

3 "Sl. list CG", br. 1/2007 i 38/2013 - Amandmani I-XVI

4 "Sl. list CG", br. 46/2010 i 40/2011 - dr. zakon

Strategija zaštite od nasilja u porodici 2016-2020. godine je dokument Vlade Crne Gore u kome je definisana opšta politika zemlje u odnosu na zaštitu od nasilja u porodici za naznačeni period. **Pravni osnov** za izradu Strategije su propisi Crne Gore, prije svega Zakon o zaštiti od nasilja u porodici i Krivični zakonik, kao i ratifikovane međunarodne konvencije - Konvencija Savjeta Evrope o suzbijanju i sprječavanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija), UN konvencija o sprječavanju svih vidova diskriminacije žena (CEDAW), UN konvencija o pravima djeteta i druge. Ovo je takođe dio obaveza u okviru EU pregovaračkih poglavlja 23, 24 i 19. Usvajanjem Krivičnog zakonika⁵ u julu 2017. godine, Crna Gora uskladila je svoje zakonodavstvo s Istanbulskom konvencijom o **nasilju nad ženama i nasilju u porodici**. *Međutim, implementacija ove Konvencije ide sporo i rodno-zasnovano nasilje i dalje izaziva ozbiljnu zabrinutost. Malo je poboljšanja ostvareno kada je riječ o kapacitetima i rodnoj senzitivnosti postojećih institucija. Treba se pozabaviti činjenicom da se u slučajevima ponovljenih prijava za nasilje u porodici izriče ograničen broj zaštitnih mjera. Tek treba da se obezbijede djelotvorne usluge za pomoć žrtvama, kao i bolja i pristupačnija besplatna pravna pomoć.*⁶

U aprilu 2017. godine, usvojena je **Strategija za prevenciju i zaštitu djece od nasilja u porodici za period 2017–2021.** godine. Izmjene i dopune Porodičnog zakona obezbijedile su bolje procesne garancije za prava djeteta i za eksplicitnu zabranu fizičkog kažnjavanja. Roditelj, koji zloroptrebljava roditeljska prava ili grubo zanemaruje roditeljske dužnosti, lišava se roditeljskog prava. Zloroptreba prava postoji naročito ako roditelj fizički, seksualno ili emocionalno zlostavlja dijete; izrabljuje dijete prisiljavajući ga na pretjerani rad ili na rad koji ugrožava moral, zdravlje ili obrazovanje djeteta, odnosno na rad koji je zabranjen zakonom; podstiče dijete na vršenje krivičnih djela; razvija loše navike i sklonosti i sl.

Strategija za borbu protiv trgovine ljudima za 2017 - 2018 sadrži aktivnosti usmjerene na obezbjeđenje bolje informisanosti cjelokupne javnosti, posebno osjetljivih kategorija stanovništva (omladine, djece prosjaka, djece bez roditeljskog staranja) o mehanizmima borbe protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori i ojačana njihova otpornost da se odupru potencijalnim izazovima.

⁵ "Sl. List CG", br.44/2017 i 49/2018

⁶ Izvještaj o napretku Crne Gore za 2018. godinu, Evropska komisija. https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/country_report_montenegro_2018.pdf

II POSTUPANJE NADLEŽNIH DRŽAVNIH ORGANA U PREVENCIJI I BORBI PROTIV PORODIČNOG NASILJA I PRISLINIH BRAKOVA

✓ *Porodično nasilje i postupanje organa u vršenju poslova prevencije nasilja u porodici*

Državni organ, drugi organ, zdravstvena, obrazovna i druga ustanova dužni su da prijave policiji učinjeno nasilje za koje saznaju u vršenju poslova iz svoje nadležnosti, odnosno djelatnosti. Zakonom je, takođe, propisano da je odgovorno lice u organu ili ustanovi koja je nadležna za zaštitu od nasilja, kao i zdravstveni i socijalni radnik, nastavnik, vaspitač i drugo lice koje sazna za učinjeno nasilje u vršenju svojih poslova, dužno da podnese prijavu o učinjenom nasilju policiji. Nakon saznanja za nasilje, policija će bez odlaganja preduzeti radnje i mjere u cilju zaštite žrtve, u skladu sa Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici i zakonima kojima se uređuju rad i ovlašćenja policije, prekršajni postupak, krivični postupak i zaštita svjedoka. Organ za prekršaje i policija dužni su da obavijeste Centar za socijalni rad o prijavljenom nasilju. Centar za socijalni rad, odnosno druga ustanova socijalne i dječje zaštite, zdravstvena ustanova, kao i drugi organ i ustanova koji se bave zaštitom dužni su da, bez odlaganja, pruže zaštitu i pomoć žrtvi u skladu sa svojim nadležnostima.

Radi zaštite od nasilja nad ovim licima centri su obavezni da formiraju posebne timove koji će, najmanje jednom mjesečno, obilaziti porodice u kojima su smještena ili žive djeca i lica sa posebnim potrebama, kontrolisati postupanje prema tim licima i na osnovu utvrđenog stanja o tome sačiniti pisani izvještaj. Centri za socijalni rad su obavezni da, najmanje jednom u šest mjeseci, ministarstvu nadležnom za poslove socijalnog

staranja podnesu pisani izvještaj o stepenu ostvarivanja socijalne zaštite djece i lica sa posebnim potrebama. Žrtva ima pravo na besplatnu pravnu pomoć, u skladu sa posebnim zakonom. Policijski službenik je dužan da prati žrtvu u stan ili drugi prostor za stanovanje prilikom uzimanja ličnih stvari koje su joj neophodne u svakodnevnom životu, osim ako se žrtva tome izričito protivi.

Socijalna zaštita žrtve obuhvata materijalnu i nematerijalnu pomoć, smještaj i usluge socijalnog rada, u skladu sa zakonom kojim se uređuje socijalna i dječja zaštita. Centri za socijalni rad obavezni su da ustanove preciznu evidenciju djece i lica sa posebnim potrebama na svojoj teritoriji.

Učiniocu nasilja može se izreći jedna ili više zaštitnih mjera:

- 1) udaljenje iz stana ili drugog prostora za stanovanje,
- 2) zabrana približavanja;
- 3) zabrana uznemiravanja i uhođenja;
- 4) obavezno liječenje od zavisnosti;
- 5) obavezni psihosocijalni tretman.

Svakako, utvrđena je i prekršajna odgovornost učinioca kojom se propisuje da će se novčanom kaznom od 150 eura ili kaznom zatvora od najmanje deset dana zatvora kazniti za prekršaj član porodice koji

- 1) upotrijebi fizičku silu, bez obzira da li je nastupila tjelesna povreda drugog člana porodice;
- 2) prijeti napadom ili izaziva opasnost koja može prouzrokovati osjećaj lične nesigurnosti ili psihički bol drugog člana porodice;
- 3) verbalno napada, psuje, naziva pogrđnim imenom i na drugi način vrijeđa drugog člana porodice;
- 4) ograničava drugom članu porodice slobodu komuniciranja sa trećim licima;
- 5) iscrpljuje radom, uskraćuje san i drugi odmor, prijeti izbacivanjem iz stana i oduzimanjem djece;
- 6) seksualno uznemirava drugog člana porodice;
- 7) uhodi i na drugi način grubo uznemirava drugog člana porodice;

- 8) oštećuje ili uništava zajedničku imovinu ili imovinu drugog člana porodice ili pokušava da to učini;
- 9) uskraćuje osnovna sredstva za egzistenciju drugom članu porodice;
- 10) drskim ponašanjem ugrožava porodični mir člana porodice sa kojim ne živi u porodičnoj zajednici.

Novčanom kaznom 250 eura ili kaznom zatvora od najmanje dvadeset dana kazniće se za prekršaj punoljetni član porodice ako u prisustvu djeteta učini nasilje, a novčanom kaznom od 500 eura ili kaznom zatvora od najmanje trideset dana kazniće se za prekršaj član porodice koji učini nasilje u slučaju da je žrtva djeteta. Novčanom kaznom od 1.000 eura ili kaznom zatvora od najmanje 60 dana kazniće se za prekršaj član porodice koji prikriva člana porodice sa posebnim potrebama.

Prema izvještaju GREVIO⁷ komiteta, Crna Gora je najviše pažnje posvetila zakonodavstvu i kreiranju politika posvećenih nasilju u porodici, ali mjere koje se bave ostalim oblicima nasilja nad ženama tek treba da postignu isti nivo sveobuhvatnosti, naročito po pitanjima prisilnog braka, silovanja i proganjanja. Zabrinjava zapažanje Komiteta da, uprkos uvođenju standardizovanih postupaka predviđenih Protokolom o postupanju, prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici, te naporima za obuku, ***službenici za sprovođenje zakona, sudije i socijalni radnici svojim stavovima i predrasudama umanjuju značaj nasilja, narušavajući povjerenje žena u organe zadužene za prevenciju i zaštitu od ovog delikta.*** Međunarodni standardi postavljaju jasne zahtjeve pred države članice u pogledu obezbjeđivanja ***efikasnih i dostupnih servisa za žrtve nasilja u porodici i nasilja nad ženama.***

- ✓ ***Suzbijanje dječijeg prosjačenja i iniciranje koordinisanih akcija nadležnih organa usmjerenih na rješavanje ovog problema***

Pojava prosjačenja djece, prikupljanje relevantnih podataka i iskustva profesionalaca koji su direktno angažovani na poslovima zaštite djece

⁷ GREVIO's (Baseline) Evaluation Report on legislative and other measures giving effect to the provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention) Montenegro, dostupno na: <https://rm.coe.int/grevio-report>

i porodice bio je poseban predmet pažnje nadležnih institucija u 2018. godini. Proces suzbijanja zloupotrebe djece u ekonomske svrhe (prosjačenje) i pored preduzimanja određenih radnji i mjera i dalje se suočava sa gotovo istim preprekama i problemima kao i 2010. godine kada je institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda dala prve preporuke. Stoga je Zaštitnik, krajem 2018. godine, inicirao izradu Protokola o postupanju organa, ustanova i organizacija sa djecom uključenom u život i rad na ulici u cilju definisanja smjernica za djelovanje svih aktera koji se bave djecom i porodicom, kako bi zajedničkim djelovanjem mogli da preduzimaju radnje i mjere na zaštiti djeteta uključenog u život i rad na ulici, u skladu sa garantovanim pravima djeteta.

Uslovi u kojima se djeca nalaze, žive i provode svoje djetinjstvo na ulici, predstavljaju jedan od najtežih i najgrubljih oblika povreda prava djeteta. Naime, takve životne okolnosti djeci uskraćuju mnoga prava garantovana UN Konvencijom o pravima djeteta, kao što su prava iz socijalne zaštite, zdravstvene zaštite, prava na obrazovanje i dr. Djeca koja se bave prosjačenjem i žive na ulici izložena su riziku da budu predmet ekonomskog i seksualnog iskorištavanja, podpadanja pod ropski položaj i položaj sličan ropskom kao i predmet trgovine ljudima.

III EMPIRIJSKI POKAZATELJI U VEZI SA BORBOM PROTIV NASILJA U PORODICI, DJEČIJEG PROSJAČENJA I PRISILNIH BRAKOVA U CRNOJ GORI

Država Crna Gora još uvijek ne obezbjeđuje dovoljan broj besplatnih i specijalizovanih servisa za žrtve nasilja, iako je ta obaveza propisana Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici i planirana Strategijom za suzbijanje nasilja u porodici

Prema izvještaju Zaštitnika za ljudska prava i slobode, u prvoj polovini 2018. godine, registrovano je **120 krivičnih djela nasilje u porodici ili u porodičnoj zajednici i 13 krivičnih djela** koja se dovode u vezu sa nasiljem u porodici. Žrtve izvršenih krivičnih djela nasilja u porodici su 144 lica, 100 ženskog i 44 muškog pola. *Izvještaj o radu sudova za prekršaje* pokazuje da su

za isti period sudovi u radu imali **1.117 predmeta** iz oblasti Zakona o zaštiti od nasilja u porodici. Završeno je 720 predmeta (64,46%), na način što je izrečeno: 241 novčana kazna; 85 kazni zatvora; 101 uslovna osuda; 53 opomene; pet vaspitnih mjera; u sedam predmeta je odbačen zahtjev; u 28 je obustavljen postupak; u 182 je donijeta oslobađajuća odluka, dok je 18 predmeta riješeno na drugi način. Sudovi za prekršaje su izrekli 180 zaštitnih mjera.

U cilju uspostavljanja jedinstvene evidencije o slučajevima nasilja u porodici, u maju 2019. godine kreirana je **baza podataka o porodičnom nasilju kao integralni dio Informacionog sistema** socijalnog staranja - Socijalnog kartona. Izrada softverskog rješenja ove baze predstavlja rezultat zajedničkog projekta koji su realizovali Kancelarija UNDP u Crnoj Gori, Delegacija Evropske unije, Ministarstvo rada i socijalnog staranja i Ministarstvo unutrašnjih poslova. Takođe, u cilju unaprijeđenja rada i koordinacije borbe protiv nasilja nad ženama i djecom i nasilja u porodici na nacionalnom nivou, kao i intencije MUP-a/Uprave policije da blagovremeno i proaktivno djeluje, ministar unutrašnjih poslova donio je odluku o formiranju **Operativnog tima za borbu protiv porodičnog nasilja, nasilja nad ženama i djecom**, čija je konstitutivna sjednica

održana 21. februara 2018. godine. Operativni tim funkcionira na principu kontinuiranog obavljanja aktivnosti na prevenciji nasilja u porodici. Zadatak tima je da promovisanjem smjernica i inicijativama definiše probleme u praksi i utiče na njihovo prevazilaženje. Tim će targetirati slabe karike u lancu postupanja nadležnih institucija i svojim djelovanjem uticati na promjene.

Visoku stopu pojave dječjih brakova u romskoj i egipćanskoj populaciji prati i visok stepen prihvatanja nasilja u porodici. Djevojčice adolescentkinje, koje se rano udaju mnogo su podložnije porodičnom nasilju i nasilju od strane intimnog partnera nego djevojčice koje se kasnije udaju, upravo zbog ranjivosti njihovog uzrasta. One često nemaju položaj, autonomiju i moć da odlučuju ili pregovaraju sa svojim partnerima i drugim odraslim članovima u bračnom domaćinstvu. Prema studiji SZO, kod djevojčica starosti između 15 i 19 godina koje su u braku ili zajednici postoji veća vjerovatnoća da dožive nasilje u porodici od starijih udatih žena. Djevojčice koje se udaju mlade sklonije su da vjeruju da je takvo nasilje opravdano. Uslovi u kojima se djeca nalaze, žive i provode svoje djetinjstvo na ulici, predstavljaju jedan od najtežih i najgrubljih oblika povreda prava djeteta. Naime, takve životne okolnosti djeci uskraćuju mnoga prava garantovana UN Konvencijom o pravima djeteta, kao što su prava iz socijalne zaštite, zdravstvene zaštite, prava na obrazovanje i dr. Djeca koja se bave prosjačenjem i žive na ulici izložena su riziku da budu predmet ekonomskog i seksualnog iskorištavanja, porodičnog nasilja, podpadanja pod ropski položaj i položaj sličan ropskom kao i predmet trgovine ljudima. **Nedostatak efektivne komunikacije i saradnje nadležnih institucija**, problem u **nejasnim nadležnostima** i često **neutančanim mehanizmima** pri rješavanju konkretnih problema i dalje predstavljaju veliki izazov u borbi protiv nasilja u porodici, dječjeg prosjačenja i prisilnih brakova u okviru RE populacije. Osim toga, **manjak teorijskog i/ili praktičnog znanja**, a nerijetko i **nedovoljan nivo empatije i zalaganja** predstavljaju još neke u nizu problema koji sputavaju uspješno rješavanje gore navedenih problema.

IV PREPORUKE U KREIRANJU PRAKTIČNIH POLITIKA USMJERENIH NA SUZBIJANJE NASILJA U PORODICI I DJEČIJH BRAKOVA

Iako je uloženo dosta napora u cilju jačanja zakonskog okvira kada je u pitanju suzbijanje porodičnog nasilja, prisilnih brakova i prosjačenja, neophodno je ***uspostaviti poboljšan sistem institucionalne zaštite koji podrazumijeva niz mjera usmjerenih ka suzbijanju porodičnog nasilja i prisilnih brakova, sa fokusom na romsku populaciju:***

- Jačati postojeće servise opšte i specijalizovane podrške žrtvama kako bi se uskladili sa standardima koje propisuju konvencije Savjeta Evrope i Ujedinjenih nacija;
- Kreirati jedinstvenu bazu sa evidencijama o broju Roma i Romkinja u Crnoj Gori, uključujući i broj raseljenih pripadnika romske i egipćanske populacije;
- Raditi na podizanju svijesti stručne i laičke javnosti kada je u pitanju obrazovanje romske djece, sa posebnim akcentom na roditelje djece, koja su žrtve prisilnih brakova i ulice koristeći se modelom “nagrada – kazna”;
- Formirati multisektorske timove sa zadatkom da redovno obilaze porodice koje imaju sve uslove da šalju djecu u škole, ali ipak to ne čine, jer čekaju intervenciju države, dodjelu paketa pomoći i ostalih benefita;
- Postrožiti kaznenu politiku u slučajevina trgovine djecom koja je, shodno postojećim rješenjima, izuzetno niska;

- Sprovoditi programe usmjerene na povećanje participacije RE populacije u svim segmentima društvenog života, koristeći se novim tehnologijama i društvenim mrežama;
- Jačati saradnju svih relevantnih institucija sa institucijom Zaštitnika ljudskih prava i sloboda u cilju podsticanja žrtava nasilja, prosjačenja ili dječijih brakova da koriste mehanizme zaštite od diskriminacije;
- Snažiti postojeće i otvarati nove servise i skloništa za žrtve nasilja u porodici uz razvijanje programa reintegracije. Žena, žrtva nasilja, kad izađe iz skloništa, nema gdje da ode, već se opet vraća kod nasilnika;
- Rješavati pitanje dokumentacije za apatride i raseljena lica koja nemaju regulisan pravni status sa ciljem njihove pune integracije u sve sfere društvenog života i nastaviti sa započetim mjerama usmjerenim ka očuvanju zdravlja romske populacije, naročito djece i novorođenčadi;
- Razvijati sistem socijalnog stanovanja i problem smještaja RE populacije, pružajući podršku samohranim majkama i ženama koje su bile žrtve nasilja i ugovorenih brakova,
- Osnaživati RE zajednicu preko postojećih organizacija koje se bave socijalnom inkluzijom RE populacije kako bi djelovali unutar zajednice i doprinosili podizanju svijesti;
- Ključna preporuka za prevazilaženje ovih problema je u obrazovanju, kao i edukaciji većinskog stanovništva, ali i formiranju operativnih i multidisciplinarnih timova u cilju koordinisane saradnje i zajedničkog pristupa sa ciljem prevencije i suzbijanja nasilja u porodici;
- Nastaviti sa kontinuiranom edukacijom stručnjaka koji rade sa i za djecu o adekvatnom postupanju u slučajevima sumnje na zlostavljanje i zanemarivanje djece;
- **Pooštriti kazenu politiku i sprovesti** analizu sankcija koje se izriču u slučajevima nasilja nad djecom sa stanovišta srazmjernosti težini krivičnih djela.

Crna Gora
Ministarstvo za ljudska
i manjinska prava

